

Sygn. akt V KK 425/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Rafał Malarski (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Gierczak

przy udziale prokuratora Biura Lustracyjnego IPN Jacka Czarneckiego,
w sprawie **Z. K.**

w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 29 czerwca 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść
od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 17 października 2019 r., sygn. akt II AKa (...), utrzymującego w mocy
orzeczenie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 12 czerwca 2019 r., sygn. akt III K (...),

**uchyla orzeczenia Sądów obu instancji i - na podstawie art. 17
§ 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy z dnia 18 października 2006
r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów
bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych
dokumentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 306) umarza postępowanie
lustracyjne, obciążając kosztami procesu Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., orzeczeniem z 12 czerwca 2019 r., stwierdził, że złożone przez Z. K. oświadczenie, o którym mowa w art. 20 ust. 5 ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (dalej: ustawa lustracyjna), jest zgodne z prawdą. Sąd Apelacyjny w (...) – po rozpoznaniu w dniu 17 października 2019 r. apelacji prokuratora – utrzymał w mocy pierwszoinstancyjny orzeczenie.

Kasację od prawomocnego orzeczenia Sądu odwoławczego złożył Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia naruszenie prawa materialnego, tj. art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 129 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa, polegające na przyjęciu błędnego poglądu, że osoba będąca w okresie od 16 listopada 1983 r. do 31 lipca 1990 r. funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w J. nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa, podczas gdy prawidłowa wykładnia przyjęta w uchwale Sądu Najwyższego z 14 października 2015 r., III UZP 8/15, jednoznacznie wskazuje na tezę przeciwną. W konsekwencji skarżący zażądał wydania rozstrzygnięcia kasatoryjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja częściowo zasługiwała na uwzględnienie.

Wywody Sądu *a quo* uzasadniające wydanie orzeczenia stwierdzającego złożenie przez Z. K. zgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, które spotkały się z aprobatą Sądu odwoławczego, odznaczały się swoistą dwutorowością. Z jednej strony przedstawiały argumenty mające wykazać, że Wydział Łączności WUSW nie sposób zaliczyć do organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, a z drugiej – w oparciu zresztą o te same racje – wskazywały, że Z. K. składał oświadczenie lustracyjne „będąc przekonany, iż służba w Wydziale Łączności była służbą w Milicji Obywatelskiej, a nie w Służbie Bezpieczeństwa”.

Sąd Najwyższy, po przeanalizowaniu motywacyjnej części uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 26 maja 2021 r. (I KZP 12/20), za trafne uznał

wyrażone w tym judykacie zapatrywanie prawne, że osoba, która pełniła w latach 1984-1990 służbę w Wydziale Łączności WUSW i która na podstawie art. 149 ust. 1 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji stała się z chwilą rozwiązania Milicji Obywatelskiej policjantem, jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej. Tym samym sformułowany w kasacji zarzut obrazy prawa materialnego okazał się zasadny, co skutkowało wzruszeniem zarówno zaskarżonego orzeczenia, jak i utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu *a quo*.

Zaproponowany przez skarżącego rodzaj rozstrzygnięcia następczego wymagał jednak krytycznej oceny. Zwrócić w tym miejscu należało uwagę na dwie kluczowe okoliczności.

Po pierwsze – niewątpliwie było, że u podstaw złożenia przez Z. K. oświadczenia lustracyjnego legł znaczący deficyt informacji na temat charakteru służby pełnionej w Wydziale Łączności WUSW w J.. Działał on zatem pod wpływem błędu co do prawa. Jakkolwiek znał on stanowisko przedstawione przez Sąd Najwyższy w uchwale z 14 października 2015 r. (III UZP 8 /15), to jednak w oparciu o dostępną wiedzę uzyskaną w szczególności z jednoznacznego traktowania go jako funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej zarówno przez władze PRL, jak i organy suwerennej już Rzeczypospolitej Polskiej miał pełne podstawy uważać w czasie sporządzania oświadczenia lustracyjnego, że nigdy nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej. Ani Sąd pierwszej instancji, ani Sąd odwoławczy nie posłużyły się wprawdzie ustawowymi zwrotami określającymi instytucję błędu co do prawa, niemniej nie sposób zaprzeczyć, że Z. K. złożył oświadczenie lustracyjne, obiektywne nieprawdziwe, w stanie usprawiedliwionej nieświadomości.

Po drugie – zaaprobowanie przez Sąd *ad quem* dokonanego przez organ pierwszej instancji ustalenia o istnieniu okoliczności wyłączającej odpowiedzialność za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, o której mowa w art. 30 k.k., nie zostało przez autora kasacji zaatakowane. W tej sytuacji, respektując nakaz rozpoznawania – co do zasady – kasacji tylko w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów (art. 536 k.p.k.), Sąd Najwyższy nie był uprawniony badać, czy po stronie osoby lustrowanej wystąpił błąd co do prawa.

Zobligowany był zatem procedować przy założeniu, że Z. K., działając w usprawiedliwionym błędzie, złożył subiektywnie prawdziwe, ale obiektywnie nieprawdziwe oświadczenie lustracyjne. Innymi słowy: wskutek *stricte* prawnych ograniczeń instancja kasacyjna pozbawiona została możliwości dociekania, podobnie zresztą jak wcześniej Sąd odwoławczy (w apelacji wszak nie kwestionowano ustalenia w zakresie strony podmiotowej), trafności przyjętego przez Sąd *a quo* punktu widzenia co do stanu świadomości osoby lustrowanej w trakcie składania oświadczenia lustracyjnego.

W tym stanie rzeczy, odwołując się do obszernie wyłożonej w postanowieniu składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 28 września 2006 r., I KZP 20/06 (OSNKW 2006, z. 10, poz. 85) przekonywającej argumentacji wykazującej dopuszczalność stosowania w procesie lustracyjnym negatywnej przesłanki materialnej określonej w art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., należało – na podstawie tego przepisu w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej – umorzyć postępowanie lustracyjne (art. 537 § 2 k.p.k.), obciążając kosztami procesu Skarb Państwa (art. 632 pkt 2 k.p.k.).